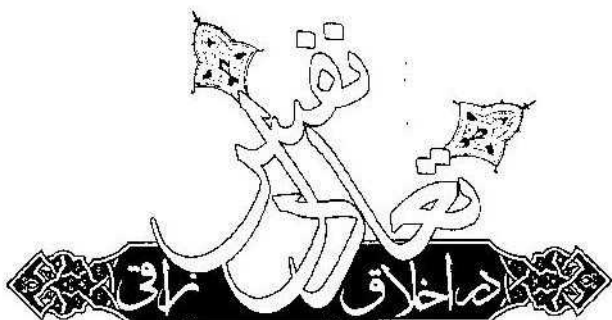

تلخیص و بازنویسی معراج السعاده علی احمد نراقی

نویسنده: سید علی احمد نراقی

www.ketab.ir

سرشناسه	: صاحب‌دادی، سید محسن، ۱۳۵۶
عنوان و نام پدیدآور	: تعادل نفس در اخلاق نراقی: تلخیص و بازنویسی معراج السعاده ملا محمد نراقی
مشخصات نشر	: تهران: مرغ سحر، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۱ صفحه
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۱۵۵-۲-۶
وضعیت فهرست نویسی	: فبیای مختصر
یادداشت	: فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است
شناسه افزوده	: نراقی، احمد بن محمد مهدی، ۱۱۸۵-۱۲۴۵ ق. معراج السعاده
شماره کتاب شناسی ملی	: ۳۷۸۰۱۲۶

موسسه فرهنگی هنری سینج

عنوان: تعادل نفس در اخلاق نراقی
 مولف: سید محسن صاحب‌دادی
 ویراستار: سیده نساء نعمتی پور
 صفحه آرای و طراحی جلد: س.م. حسینی پرور
 انتشارات: مرغ سحر
 سال نشر: ۱۳۹۴ شمسی
 نوبت چاپ: اول
 تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
 قیمت: ۱۰۰۰۰۰ ریال
 نشانی انتشارات: تهران- خیابان آذربایجان - خیابان فواد موسوی
 کوچه محسنی - پلاک ۸ تلفن: ۰۰۹۱۲۸۰۱۴۷۱-۰۹۸۳-۰۲۱۶۶۸۹

تمامی حقوق مادی و معنوی این اثر برای مؤلف محفوظ می باشد.

تلفن پخش ۰۹۳۵۳۵۸۸۱۹۴

ایمیل sahebdadi@gmail.com

فهرست

۱۷.....	مقدمه
۲۱.....	باب اول: حالات نفس و منفعت فضایل اخلاق و مضرت ردایل آن
	فصل ۱: شناختن نفس مقدمه شناخت خدا
۲۲.....	فصل ۲: ترکیب انسان از جسم و نفس
	فصل ۳: حقیقت و ماهیت آدمی
	فصل ۴: سیر به عالم بالا یا جنبه روحانی
۲۳.....	فصل ۵: لذت و درد جسم و روح
	فصل ۶: مفاسد بیماری نفس و فواید صحت آن
	فصل ۷: حصول ملکات نفسانی به تکرار اعمال
	فصل ۸: ثمره تهذیب اخلاق
۲۴.....	باب دوم: سبب انحراف اخلاق از جاده پسندیده حصول اخلاق ذمیمه و بیان قوای نفس انسانی
	فصل ۱: قوای چهارگانه و تبعیت سایر قوا از آنها
۲۵.....	فصل ۲: لذت و درد قوای چهارگانه
۲۶.....	فصل ۳: کارفرمایی قوه عامله
	فصل ۴: اجناس صفات ردیله
۲۷.....	فصل ۵: مقابل هم بودن اوصاف ردیله و صفات فاضله
۲۹.....	باب سوم: محافظت اخلاق حمیده از بیرون رفتن از حد اعتدال و معالجات کلی درازاله ذمائم اخلاق
	فصل ۱: حفظ تعادل اخلاق حمیده
	شباهت علم اخلاق به علم طب
۳۰.....	فصل ۲: مقدمات تزکیه نفس
۳۱.....	فصل ۳: تشخیص امراض نفسانی
	اسباب امراض نفسانی

باب ۴: تفصیل انواع اخلاق، بیان شرافت و فضایل آن، کیفیت اکتساب هر یک، شرح مفاسد رذایل و بیان معالجه هر یک از آنها

اخلاق حسنه، ذمیه، فواید و مفاسد آنها

مقام اول: عدالت

فصل ۱: بیان عدالت که متعلق است به قوه عامله

اقسام و درجات عادل و جابر

فصل دوم: اقسام عدالت

فصل سوم: عدالت بر منشأ کمال و سعادت

فصل ۴: اتمام مصلح به عدالت

مقام دوم: معالجه اخلاق ذمیه که متعلق است به قوه عاقله

فصل پنجم: جریمه و جهل و تحصیل ضدانها

حکمت در مقابل جریمه و جهل

شرافت و فضیلت علم و علما

آداب و شروط تعلم

آداب تعلیم

علم اصول عقاید

تلقین ترجمه عقاید به اطفال

وجوب عینی علم اخلاق

سایر رذایلی که از جریمه و جهل بسیط ناشی می شود و از متعلقات قوه عاقله اند و آن چند صفت رذیله است

صفت اول: جهل مرکب

صفت دوم: شک و حیرت

یقین و حداقل مراتب آن

علامات صاحب یقین

مراتب یقین

صفت سوم: شرک و اقسام آن

توحید و اقسام آن

مراتب توحید و اثرات آن

علایم تکامل در مراتب توحید

- ۴۴..... اقسام الهام و وسوسه و علامت آنها
- غفلت از خدا سبب وسوسه شیطان
- ۴۵..... ذکر قلب، مانع وساوس و خواطر
- کیفیت سد ابواب خواطر و رفع وساوس
- خواطر و افکار محموده و اقسام آنها
- ۴۶..... نقش قوه خیال، وهم و عاقله
- ۴۷..... صفت پنجم: مکروه حیل
- طریقه خلاصی از مکروه حیل
- مقام سوم: صفات رذیله و اخلاق جمیله متعلق به قوه غضبیه (تهور، جبن، شجاعت)
- ۴۸..... فصل ۱: خوف و اقسام آن
- انواع خوف مذموم
- علل خوف از مرگ
- ۵۰..... اطمینان قلب و طریقه تحصیل آن
- ایمنی از مکر خدا
- سبب ایمنی از مکر خدا
- خوف از خدا و انواع آن
- ۵۱..... مکروهاتی که سرمنشأ خوف و ترس است
- خوف از سوء عاقبت
- ۵۲..... خوف از خدا از لوازم ایمان است
- کیفیت تحصیل صفت خوف از خدا
- ۵۳..... علت ترسیدن از سوء خاتمه
- راه محافظت خاطر از معاصی در وقت مردن
- ۵۴..... یأس و ناامیدی از رحمت خدا و مذمت آن
- فصل ۳: رجا و امیدواری به خدا
- ۵۶..... اموری که وسیله نجات مومنین است
- خوف اصلح است یا رجا؟
- ۵۷..... طریقه تحصیل رجا

فصل ۳: ضعف نفس و معالجه آن

۵۸..... فصل ۴: قوت نفس و طریقه تحصیل آن

مذمت همت پست

۵۹..... فصل ۴: نکوهش بی غیرتی و بی حمیتی و مذمت آن

غیرت در دین و ناموس

۶۰..... غیرت در اولاد و تربیت آن

۶۱..... محافظت اموال ضروری است

فصل ۵: شتابزدگی

وقار و طمأنینه

فصل ۶: سوء ظن و بددلی به خالق و مخلوق

۶۲..... راه معالجه سوء ظن

حسن ظن به خدا و خلق

۶۳..... فصل ۷: موجبات غضب

غضب مفرط و مفسدان

۶۴..... معالجه غضب

۶۵..... حلم و کظم غیظ

فصل ۸: در صدانقام بودن و مذمت آن

۶۶..... فصل ۹: غلظت و درشتی در گفتار و کردار

شرافت مدارا کردن با مردم

۶۷..... فصل ۱۰: کج خلقی

۶۸..... راه معالجه کج خلقی

فصل ۱۱: عداوت و دشمنی

راه معالجه عداوت و دشمنی

فصل ۱۲: مذمت ضرب، فحش، لعن و طعن

۶۹..... فصل ۱۳: نفرین بر مسلمان

فصل ۱۴: طعن زدن بر مسلمانان

۷۰..... فصل ۱۵: عجب، خود بزرگ بینی و مذمت آن

معالجه مرض عجب

۷۱	معالجه تفصیلی عجب
	علاج عجب به علم
	علاج عجب به عبادت و طاعت
	علاج عجب به ورع، تقوا، صبر، شکر، شجاعت، سخاوت و امثال صفات کمالی نفسانی
۷۲	علاج عجب به حسب و نسب
	علاج عجب به جمال
	علاج عجب به مال
۷۳	علاج عجب به قوت و قدرت خود
	علاج عجب به جاه، نصب و ماندان
	علاج عجب به عقل و زیرکی خود
۷۴	شرافت شکسته نفسی و حقیر شمردن خود
	فصل ۱۶: تکبر و فرق آن با عجب
۷۵	اقسام تکبر
	طریقه معالجه تکبر
۷۶	تواضع و فروتنی
	علامه و نشانه های تکبر و تواضع
۷۷	مذمت ذلت و خواری
	فصل ۱۷: افتخار (فخر) و مذمت آن
	فصل ۱۸: بنی، سرکشی و علاج آن
۷۸	فصل ۱۹: خودستایی
	فصل ۲۰: عصبیت
	فصل ۲۱: مذمت کتمان حق
	فصل ۲۲: قساوت قلب و علاج آن
۷۹	مقام چهارم: صفات رذیله و فضایل ملسکات متعلق به قوه شهویه (شره، خمود، عفت)
	۱- مذمت شره و شکم پرستی
	ثمرات گرسنگی
	مفساد بیروی از شهوت فرج و حرص بر مجامعت
۸۰	۲- مذمت خمود و فواید نکاح

۸۱ تقسیم دنیا به مذموم و غیرمذموم

مفاسد مال

فواید مال

۸۲ طرق رهایی از مفاسد مال

زهد و فضیلت آن

درجات و اقسام زهد

۸۴ نشانه های زاهد حقیقی

مفاسد غنا و بی نیازی

فقر و اقسام آن

۸۵ فضیلت و شرافت فقر و فقرا

فضیلت فقیر صابر و راضی بر غنی شاکی و سخی

فضیلت فقیر حریص بر غنی حریص

۸۶ فرق بین فقیر، گدا و مذمت آن

نیازمندی های انسان و کیفیت سؤال کردن

۸۷ صفت ۱: حرص

ملکه قناعت

طریقه معالجه صفت حرص و تحصیل ملکه قناعت

۸۸ صفت ۲: طمع و مفاسد آن

شرافت استغنا و قطع طمع

صفت ۳: بخل و مذمت آن

فضیلت سخاوت

۸۹ معالجه مرض بخل

چگونگی مصرف مال

آداب انفاق کننده

علاج منت گذاری و آیدای فقیر

۹۱ آداب انفاق شونده

- ۹۲ نفقه اهل و عیال
صدقات مستحب
هدیه
آداب مهمانی
آداب مهمان
- ۹۳ حق معلوم و حق حصاد
قرض دادن
مهلت دادن قرض دار
اعانت مسلمین نمودن
حفظ آبرو و دفع شر اشرار
ساختن مسجد، مدرسه و بل
صفت ۴: مال حرام خوردن
- ۹۵ اموال حلال، حرام، مشتبیه و درجات آن
فرق بین هدیه و رشوه
فضیلت اجتناب از مال حرام
- ۹۶ صفت ۵: سخن بی فایده گفتن
خاموشی، ترک سخنان لغو و بی فایده
مقام پنجم: صفاتی که متعلق است به سه قوه عاقله، غضبیه و شهویه یا به دو قوه از این سه قوه از ذایل و فضایل
صفت ۱: حسد و مفاسد آن
- ۹۷ موجبات حسد
محبت دنیا منشأ همه اسباب حسد
- ۹۸ حسد مایه ضرر دنیوی حسد است نه محسود
صفت ۲: اهانت و تحقیر نمودن بندگان خدا و مذمت آن
تعظیم و احترام کردن به بندگان خدا و فضیلت آن
- ۹۹ احترام پیران
احترام سادات
صفت ۳: ظلم و مفاسد آن

اعانت به ظالم و راضی به فعل او شدن ۱۰۰

عدالت و فضیلت آن

قواید دنیوی عدالت

اتار و لوازم عدالت

صفت ۴: ترک اعانت مسلمین و عدم اهتمام در امور ایشان ۱۰۱

اهتمام در ثواب قضای حوائج مسلمین و اعانت برایشان

صفت ۵: کوتاهی و مسامحه کردن در امر به معروف و نهی از منکر ۱۰۲

وجوب امر به معروف و نهی از منکر و شرایط آن

شرایط امر و ناهمی ۱۰۳

مراتب امر به معروف و نهی از منکر

صفت ۶: قطع صلّه رحم و اسباب آن

صفت ۷: عقوبت والدین و مذمت آن ۱۰۴

صفت ۸: حقوق همسایگان

صفت ۹: مذمت عیب جوئی کردن

صفت ۱۰: مذمت فاش کردن راز مردم و فضیلت راز داری ۱۰۵

صفت ۱۱: سخن چینی و نمامی و مفاسدان

صفت ۱۲: شتمات کردن

صفت ۱۳: مرء و جدال و مخاصمه

ممدوح بودن خصومت در حق شرعی ۱۰۶

صفت ۱۴: سخریه و استهزاء کردن

مزاح و خنده و بذله گوئی و شوخی کردن

صفت ۱۵: حقیقت غیبت ۱۰۷

غیبت به غیر زبان

شنونده غیبت

معالجه تفصیلی مرض غیبت ۱۰۸

مواضعی که غیبت در آنها جایز است

مواضعی که بعضی از علما حکم به تجویز غیبت کرده اند ۱۰۹

جبران غیبت ۱۱۰

شرافت ستایش و مدح مسلمین

صفت ۱۶: مذمت دروغ گفتن

مواضعی که دروغ گفتن در آنها جایز است

توریه کردن..... ۱۱۱

کذب در کردار و اعمال

کذب در اخلاق و مقامات دین

صمت و خاموشی، ضدافات و مفاسد زبان..... ۱۱۲

صفت ۱۷: حب جاه، شهرت و ریاست

آیات و روایات وارده در مذمت حب جاه و شهرت

جاه و ریاست بی شرف و ممدوح

علاج علمی و عملی مرض حب جاه و ریاست..... ۱۱۳

معالجه عملی حب جاه

مراتب صاحب صفت مدح جویی

اسباب مدح و خوش آمدگویی..... ۱۱۴

علاج علمی صفت مدح جویی

صفت ۱۸: ریا

اقسام و انواع ریا..... ۱۱۵

مفاسد اقسام ریا و احکام آنها

معالجه علمی مرض ریا..... ۱۱۶

معالجه عملی مرض ریا..... ۱۱۷

اخلاص

صفت ۱۹: نفاق

موارد استننا شده از نفاق

صفت ۲۰: غرور و مذمت..... ۱۱۸

صفت ۲۱: طول امل و اسباب آن

کوتاهی امل و آرزو و فوائد آن

معالجه طول امل

صفت ۲۲: گناهکاری و اصرار بر معاصی و عدم پشیمانی از آن..... ۱۱۹

توبه ویشیمانی واسباب آن

فضیلت توبه اقسام توبه و بیان آنها

شرایط توبه از نظر حضرت علی (ع) ۱۲۰

اقسام توبه کنندگان ۱۲۲

محاسبه و مراقبه

عقل، تاجر راه آخرت

کیفیت محاسبه نفس ۱۲۳

صفت ۲۳: مذمت کراهت و شرافت ضد آنها (محبت) ۱۲۴

وجوه ادراک آدمی و اقسام موجودات

اسباب محبت و اقسام آن ۱۲۵

محبت به خداوند، بالاترین محبت ها ۱۲۶

راه های لقاء و مشاهده حضرت حق ۱۲۸

طریق تحصیل محبت

و معرفت خدا

علایم و آثار محبت خدا

حقیقت شوق به لقاء خدا ۱۲۹

حقیقت انس به خدا ۱۳۰

خلوت و عزلت و فواید آن

خدا پندگاران خود را دوست دارد ۱۳۱

پیرامون حبّ لله و بغض لله

درجات معصیت و اظهار بغض ۱۳۲

وفا و جفا

صفت ۲۴: اعتراض بر اراده و تقدیرات خدا

رضا بر قضا و مقدرات الهی

رضا از نعمات محبت ۱۳۳

طریق تحصیل رضا

صفت ۲۵: حزن و اندوه بر امور دنیوی و علاج آن ۱۳۴

صفت ۲۶: مذمت اعتماد به غیر خدا ۱۳۵

توکل بر خدا و فضیلت آن

تقسیم امور بندگان

۱۳۶ عدم منافات اسباب با توکل

درجات توکل

طریقه تحصیل صفت توکل و علامت حصول آن

۱۳۷ صفت ۲۷: کفران نعمت و شکر آن

فهمیدن و درک غذا قبل از خوردن

۱۳۸ صفت ۲۸: جزع و بی تابی

صبر و شکیبایی

۱۳۹ صبر در حال رفاه و نعمت

۱۴۰ ثمرات صبر

۱۴۱ صفت ۲۹: فسق

www.ketab.ir

اخلاق جمع خُلق و در لغت به معنای خوی هاست و در اصطلاح، عبارت است از حالت نفسمانیِ راسخ در نفس که با پیدایش آن حالت، اعمال اخلاقی بدون زحمت و نیاز به تأتی و تأمل سر می زند.

علمی که پیرامون صفات نفسانی بحث می کند، نیک و بد و خیر و شر را به انسان تعلیم داده، راه چگونگی زیستن را به او می آموزد، علم اخلاق نام دارد. موضوع آن، نفس و روح انسان و هدف آن پیراستن نفس از پستی ها، آراستن آن به فضایل و خصلت های اخلاقی، توجه دادن به خود شناسی و در نتیجه، رساندن انسان به کمال و سعادت است. از این رو، علم اخلاق یکی از ضروری ترین علوم برای انسان است.

امام کاظم علیه السلام فرمود: «الزَّمَّ الْعِلْمُ لَكَ مَاذَلِكَ عَلَى صَلَاحِ قَلْبِكَ وَأَظْهَرَ لَكَ فُسَادَهُ؛ لازم ترین علم برای تو آن است که تو را به پاکسازی دل (و تهذیب نفس) راهنمایی کرده، فساد آن را برای تو آشکار کند».

مساله اخلاق و تهذیب نفس در اسلام از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است؛ بطوری که از اهداف نزول قرآن کریم تربیت اخلاقی، تهذیب انسان و رشد و هدایت جامعه است و خصلت های اخلاقی را ملاک ارزش انسان می داند؛ زیرا در مقام ستایش و تمجید پیامبران الهی، آنان را به جهت دارا بودن صفات اخلاقی نیکو می ستاید. برای مثال، حضرت ابراهیم علیه

السلام را به خاطر برخورداری از سه صفت عالی اخلاقی ستوده ، می فرماید:

«إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَخَلِيمَ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ؛ همانا ابراهیم بردبار، بسیار مهربان و بازگشت کننده (به سوی خدا) بود».

درباره پیامبر اکرم (ص) می فرماید: «وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ؛ همانا تو صاحب اخلاق عظیم و برجسته ای هستی».

در اهمیت اخلاق و تزکیه نفس همین بس که قرآن کریم رمز موفقیت رسول خدا(ص) را در ایفای رسالت خویش و گسترش توحید، اخلاق نیکوی آن حضرت می داند و می فرماید: «فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ؛ در پرتو رحمت الهی ، تو بامردم مهربان شدی ، در حالی که اگر خشن ، تندخو و سنگدل بودی از اطراف تو پراکنده می شدند».

با دقت در روایات اسلامی و زندگانی معصومین علیهم السلام به خوبی در می یابیم که تمام شئون زندگی آن بزرگواران ، مظهر تجلی صفات اخلاقی و خصلت های ارزنده انسانی بوده و به تمام معنا ، اخلاق الهی را در وجودشان به کمال رساندند و پرچمدار تقوا، فضایل و اخلاق پسندیده انسانی شدند.

با توجه به اینکه انسان موجودی با اراده و مختار است ، باید آگاهانه و آزادانه در پی اجرای دستورات الهی قیام کند و این گونه حرکت ، با وضع قوانین خشک و اعمال قدرت تحقق نمی یابد، بلکه باید انگیزه لازم در انسان پدید آید تا انسان بدون احساس فشار و تنگنا در این راستا قیام کند و این انگیزه را ایمان و اخلاق پدید می آورد و قوت می بخشد و قوانین الهی در کنار ارزشهای اخلاقی قابل اجرا می گردد. بنابراین ارزشهای اخلاقی، نگهبان دین و ضامن اجرای قوانین خواهند بود.

بعلاوه ، رشد و تکامل دینی بشر نباید در حدّ اجرای قوانین الهی متبلور در واجب و حرام متوقف شود، از این رو، تکامل دینی بیشتر، نیازمند ارزش‌هایی فراتر از حد ضرورت شریعت است و آن ارزش‌ها در اخلاق نمودار می‌گردد.

رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمود: «الْأَخْلَاقُ وَعَاءُ الدِّينِ، اخلاق ظرف دین است.»

یعنی دین در ظرف اخلاق پدید می‌آید، رشد می‌کند و باقی می‌ماند و حتی بعضی از احادیث، داشتن فضایل انسانی و اخلاق نیکو را، مساوی با تمام دین یا نصف دین دانسته و از ریشه دار بودن آن در دین و تعالیم دینی پرده بر می‌دارد، بگونه‌ای که آن را از بخشش‌های الهی می‌شمارد. پیامبر اکرم (ص) فرمود: «الْأَخْلَاقُ مَنَائِحُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. اخلاق، بخشش‌هایی از خداوند بزرگ است.»

ارزش‌های اخلاقی، صرف نظر از جنبه مذهبی از ضروریات زندگی یک جامعه سعادت‌مند است.

امیر مؤمنان علی علیه السلام در این باره می‌فرماید:

«لَوْ كُنَّا لَا نَرْجُوا جَنَّةَ وَلَا نَخْشَى نَاراً وَلَا نَوَاقِبَ وَلَا عِقَاباً لَكَانَ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَطَالِبَ بِمَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ فَإِنَّهَا مِمَّا تَذُلُّ عَلَى سَبِيلِ النَّجَاحِ؛ اگر به بهشت و ثواب (آخرت) امیدوار نباشیم و از آتش و عذاب (جهنم) نهراسیم، باز هم شایسته است که فضیلت‌های اخلاقی را طلب کنیم؛ زیرا فضایل اخلاقی، از چیزهایی است که ما را به راه رستگاری هدایت می‌کند.»

آنچه مورد توجه علم اخلاق می‌باشد، تعادل نفس انسانی در جاده صراط مستقیم است. ضرورت احتراز از افراط و تفریط در تعلقات و حفظ نفسانی و تلاش برای هدایت نفس در مسیر متعادل و متخلّق شدن به صفات

عدالت، عفت و شجاعت، موجبات نورانیت و تکامل انسان را فراهم می کند؛ از طرفی عدم توجه به آن، زمینه سقوط انسان به درکات حیوانیت را فراهم می سازد.

چو از تعدیل شد ارکان موافق ز حسنش نفس گویا گشت عاشق

همه اخلاق نیکو در میانه است که افراط و تفریطش کرانه است

میانه چون صراط مستقیم است ز هر دو جانبش قعر جحیم است

کتاب حاضر تلخیصی کامل از مباحث کتاب گران سنگ معارج السعادة اثر عالم جلیل القدر و اخلاقی ملاحمد نراقی (ره) می باشد. از آنجایی که این کتاب دارای حجم زیاد صفحات و همچنین لغات و اصطلاحات ثقیل می باشد، متأسفانه اشتیاق کمتری برای مطالعه این کتاب ارزشمند توسط عامه مردم دیده می شود. لذا با توجه به محتوای بسیار غنی این کتاب بی نظیر و انسان ساز، بر آن شدم با تلخیص متن، ویرایش، ساده سازی جملات، جایگزینی برخی لغات و کاهش تعداد صفحات، تا جایی که به محتوای کلی متن خللی وارد نشود، اثری جذاب تر تقدیم جامعه اسلامی نمایم. امید است که خداوند توفیق آگاهی و عمل به فرامین و دستورات انسان ساز دین مبین اسلام را نصیب ما بفرماید.

در پایان از زحمات و همکاری مخلصانه سروران گرامی جناب آقای محمود محبوب و سرکار خانم ها سیده نساء نعمتی پور و سیمین داودی ملک که در تدوین این اثر تلاش نمودند، صمیمانه تشکر و قدردانی می نمایم.

یا قوی یا کبیر یا حق

سید محسن صاحب دادی

دی ماه ۱۳۹۳